

สภาพทั่วไปของอำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

สภาพทางภูมิศาสตร์

อำเภอบ้านกรวดเป็นอำเภอหนึ่งใน 14 อำเภอของจังหวัดบุรีรัมย์¹ ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีขนาดพื้นที่ 468.76 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดบุรีรัมย์ไปทางทิศใต้เป็นระยะทาง 66 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทาง 402 กิโลเมตร อาณาเขตทางด้านทิศเหนือติดต่อกับอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ทิศใต้ติดต่อกับสาธารณรัฐกัมพูชา ประชาธิปไตย ซึ่งมีเทือกเขาบรรทัดเป็นแนวเขตกันพรมแดนระหว่างประเทศทั้งสอง เป็นระยะทางยาวประมาณ 30 กิโลเมตร ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ และทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

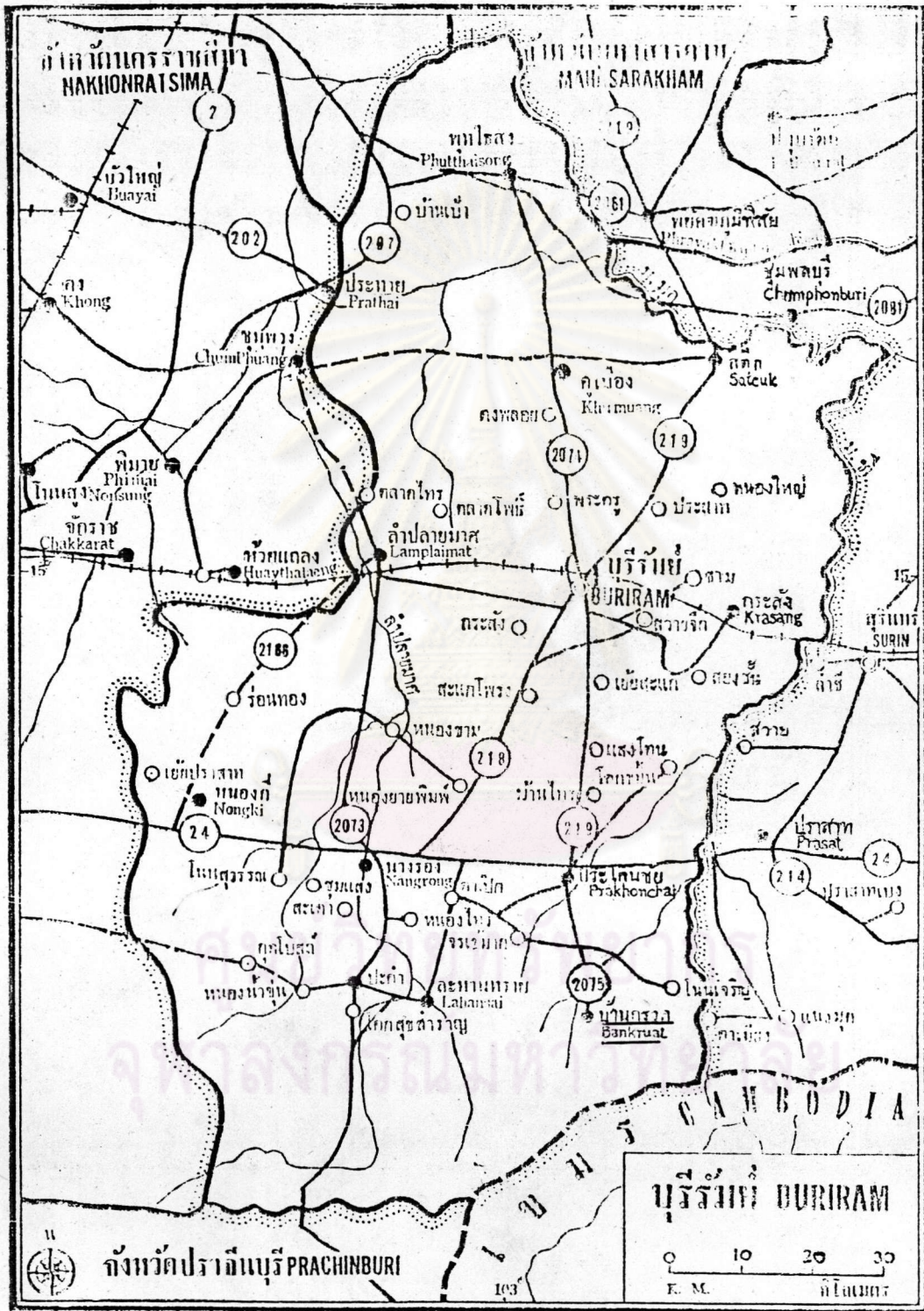
ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นป่าโปร่ง ทางเหนือเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา ตอนกลางเป็นที่ราบสูงเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชไร่เป็นส่วนมาก มีส่วนน้อยที่เหมาะสมแก่การทำนา ส่วนทางตอนใต้ซึ่งติดกับเทือกเขาบรรทัด เป็นที่สูงเขตกว้างขวางซึ่งสภาพป่าถูกทำลายจนมีป่าไม้เหลือน้อยมาก เทือกเขาบรรทัดเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของอำเภอ ได้แก่ ลำน้ำชี ลำน้ำห้วยสายตะกู ลำน้ำห้วยเสว ลำน้ำห้วยโอบก ลำน้ำห้วยตาเขียว และลำน้ำห้วยเมฆา ลำน้ำเหล่านี้เป็นลำน้ำขนาดเล็กและมีน้ำน้อยในฤดูแล้ง

ในด้านสภาพดินฟ้าอากาศของอำเภอบ้านกรวด ฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน - ตุลาคม และตกชุกระหว่างเดือนกรกฎาคม - กันยายน ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ หนาวจัดระหว่างเดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่

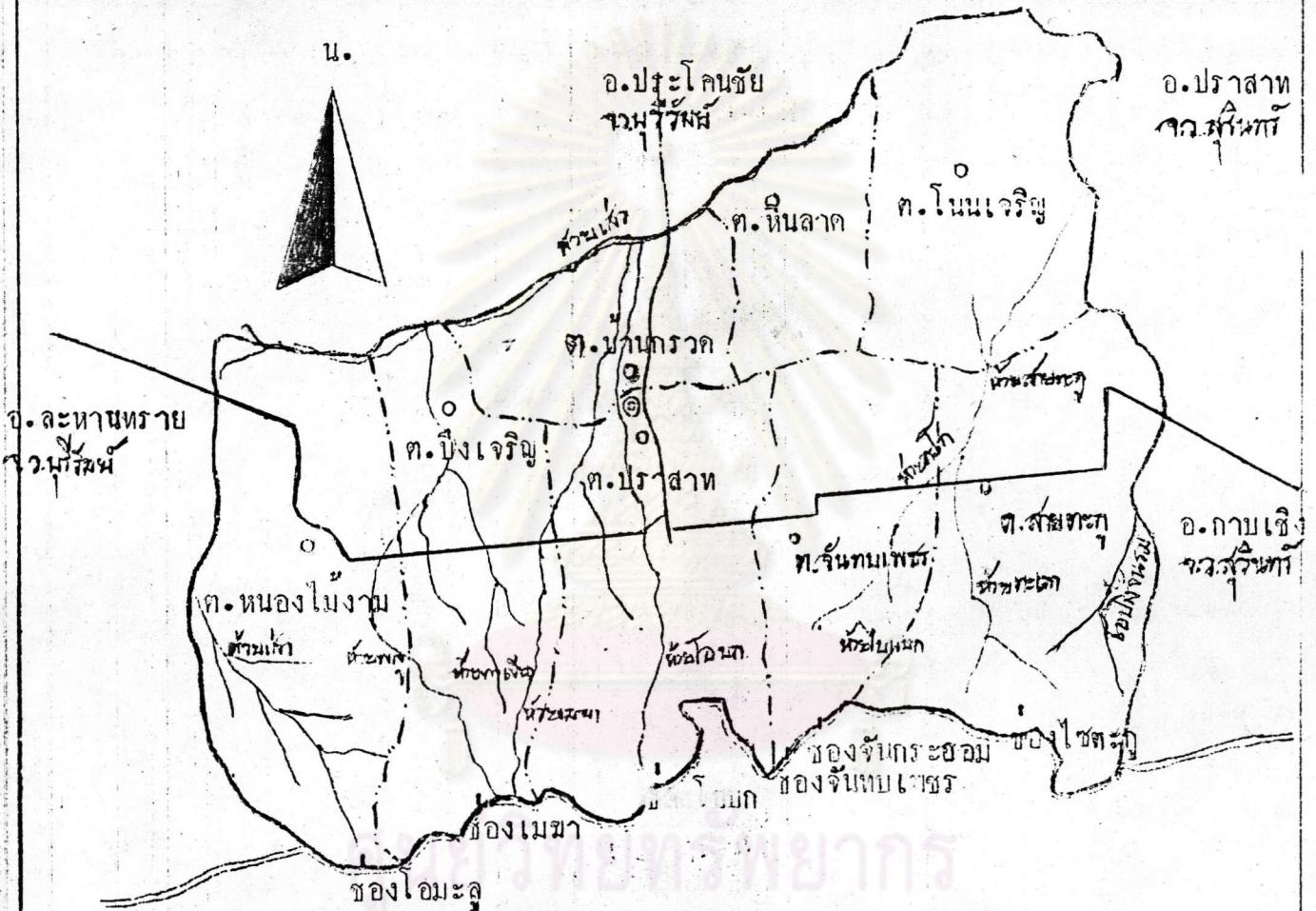
¹ จังหวัดบุรีรัมย์ มี 14 อำเภอและ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอบุรีรัมย์ อำเภอนางรอง อำเภอประโคนชัย อำเภอพุทไธสง อำเภอลำปลายมาศ อำเภอสตึก อำเภอกระสัง อำเภอละหานทราย อำเภอคูเมือง อำเภอหนองกี่ อำเภอปะคำ อำเภอนาโพธิ์ อำเภอบ้านกรวดและกิ่งอำเภอพลับพลาชัย

แผนภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดบุรีรัมย์

แผนภาพที่ 2 แผนที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอบ้านกรวด

สัญลักษณ์ประกอบ

สัญลักษณ์ประกอบ

=====	เขตประเทศ	—————	เขตจังหวัด
—————	เขตอำเภอ	- - - - -	เขตตำบล
—————	ทางหลวงแผ่นดิน	◎	ที่ตั้งอำเภอ
○	ที่ตั้งตำบล	⋈	ลำน้ำ

เดือนมีนาคม - พฤษภาคม ร้อนจัดระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน

การปกครอง

อำเภอบ้านกรวดในมีจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น 8 ตำบล 95 หมู่บ้าน 1 สุขาภิบาล จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น (สถิติเดือนสิงหาคม 2531) 64,866 คน เป็นชาย 32,568 คน เป็นหญิง 32,286 คน

1. ตำบล

1) ตำบลบ้านกรวด	มี	15	หมู่บ้าน
2) ตำบลปราสาท	มี	13	หมู่บ้าน
3) ตำบลหนองไผ่งาม	มี	9	หมู่บ้าน
4) ตำบลสายตะกู	มี	10	หมู่บ้าน
5) ตำบลจันทบเพชร	มี	11	หมู่บ้าน
6) ตำบลโนนเจริญ	มี	17	หมู่บ้าน
7) ตำบลหินลาด	มี	8	หมู่บ้าน
8) ตำบลมีงเจริญ	มี	12	หมู่บ้าน

2. สุขาภิบาล

มี 1 แห่ง คือ สุขาภิบาลบ้านกรวด ครอบคลุมพื้นที่หมู่ที่ 1 - 4 ตำบลปราสาท หมู่ที่ 2 - 4 และหมู่ที่ 5 (บางส่วน) ตำบลบ้านกรวด

หน่วยราชการที่สำคัญและสถานที่ตั้ง

อำเภอบ้านกรวดเป็นอำเภอที่มีหน่วยราชการฝ่ายพลเรือน และทหาร ไปตั้งหน่วยปฏิบัติการในพื้นที่เป็นจำนวนมาก หน่วยราชการที่สำคัญมีดังนี้ คือ

1. ที่ว่าการอำเภอบ้านกรวด
2. สถานีตำรวจภูธรอำเภอบ้านกรวด
3. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านกรวด
4. โรงพยาบาลบ้านกรวด
5. นิคมสร้างตนเองบ้านกรวด
6. กองร้อยปืนใหญ่ที่ 1062

7. สวนป่าเมฆา
8. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขบ้านกรวด
9. หมวดการทางบ้านกรวด
10. หน่วยอำเภอของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
11. หน่วยงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
12. หน่วยงานขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย
13. อื่น ๆ เช่น ฐานปฏิบัติการของกรมทหารราบที่ 23, ตำรวจพลร่ม, ทหารพรานกองร้อย อส.จ.บร. (อาสาสมัครรักษาดินแดนจังหวัดบุรีรัมย์) ฯลฯ

ที่ตั้งของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชน จะตั้งอยู่ติดหรือใกล้ทางหลวงสายบุรีรัมย์ - ละหานทราย ทั้งด้านซ้ายและขวาของถนน (โปรดดูแผนที่สังเขปในหน้าถัดไป) ที่ว่าการอำเภอบ้านกรวดตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 3 ตำบลปราสาท หน่วยราชการที่จัด เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองบังคับบัญชาของนายอำเภอโดยตรง จะตั้งอยู่ภายในตัวอาคาร ที่ว่าการอำเภอเกือบทุกแห่ง ยกเว้นสำนักงานปลัดตัวอำเภอ สำนักงานสหกรณ์อำเภอ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และสำนักงานเกษตรอำเภอที่แยกออกไปตั้งสำนักงานใหม่ แต่ก็ยังไม่ไกลจากที่ว่าการอำเภอ นอกจากนี้ที่ว่าการอำเภอ ยังเป็นที่ตั้งของสำนักงานสุขาภิบาลบ้านกรวด

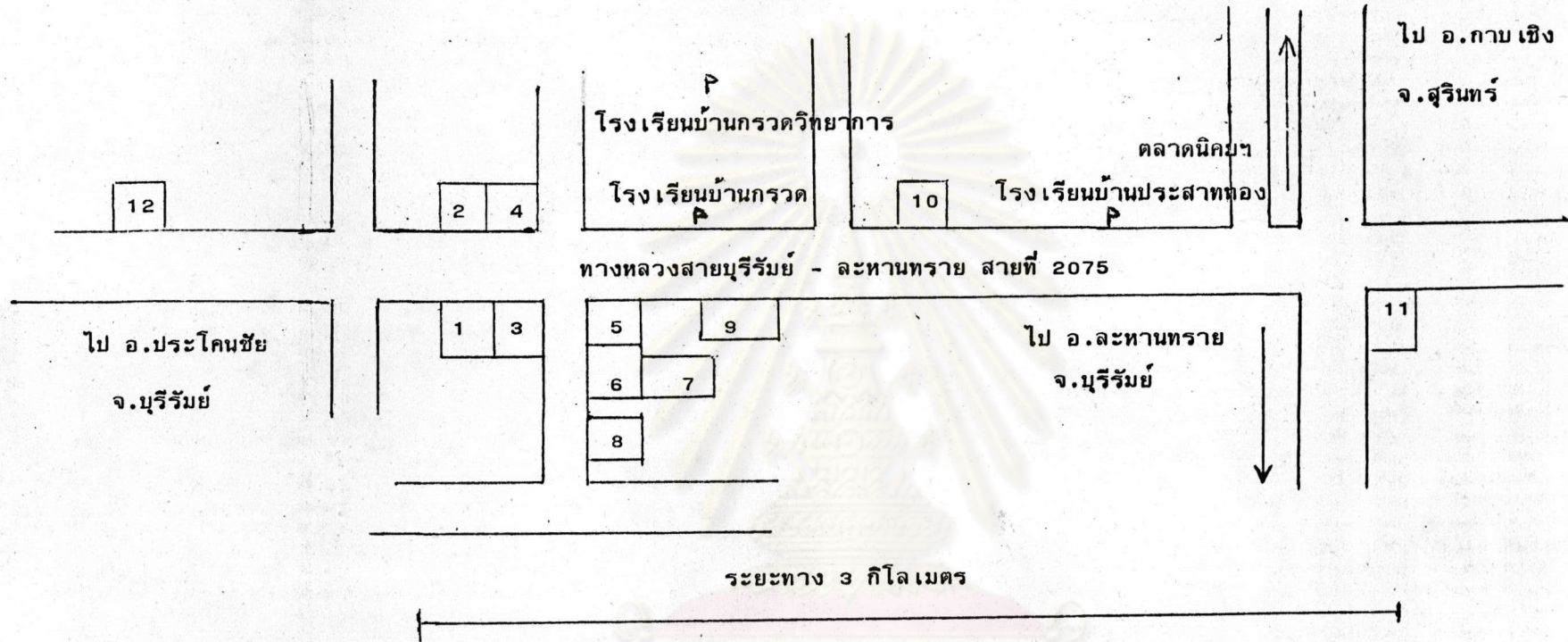
สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาทำไร่ มีพื้นที่ทำนาประมาณ 106,172 ไร่ และพื้นที่ทำไร่ประมาณ 62,016 ไร่ ส่วนการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ หมู เป็ด ไก่ จะเลี้ยงภายในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ ไม่เป็นอาชีพหลักของครอบครัว ในด้านการอุตสาหกรรม อำเภอบ้านกรวดมีโรงสีขนาดเล็ก จำนวน 36 แห่ง และโรงมันจำนวน 19 แห่ง² อำเภอบ้านกรวดไม่มีธนาคารพาณิชย์ทั้งของรัฐและเอกชน นอกจากหน่วยอำเภอของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเน้นการปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกร

²

อำเภอบ้านกรวด, จังหวัดบุรีรัมย์, "บรรยายสรุปอำเภอบ้านกรวด," 2530.

แผนภาพที่ 3 แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งของหน่วยราชการที่สำคัญในอำเภอบ้านกรวด

คำอธิบาย

1. ที่ว่าการอำเภอ	7. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ
2. สถานีตำรวจภูธรอำเภอ	8. หน่วยงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
3. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ	9. สำนักงานเกษตรอำเภอ
4. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข	10. สำนักงานสหกรณ์อำเภอ
5. สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ, ด่านกักสัตว์	11. ที่ทำการนิคมสร้างตนเองบ้านกรวด
6. โรงพยาบาลอำเภอ	12. หน่วยอำเภอ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ส่วนสหกรณ์การเกษตรมี 1 แห่ง มีสมาชิกเพียง 472 คน สถานะการเงินของสหกรณ์ยังไม่มั่นคง³ ในด้านตลาดการค้าอำเภอบ้านกรวดมีตลาดการค้าพืชผลที่สำคัญ 2 แห่ง คือ ตลาดนิคมสร้างตนเองบ้านกรวดและตลาดสุขาภิบาลบ้านกรวด ตลาดที่เป็นศูนย์กลางการค้าคือตลาดนิคมสร้างตนเองบ้านกรวด ตั้งอยู่ที่บ้านตลาดนิคม หมู่ที่ 12 ตำบลปราสาท

สภาพทางสังคม

1. การศึกษา

การจัดการศึกษาในอำเภอบ้านกรวดจัดออกเป็น 2 ระบบ คือ

1.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน

1.2 การศึกษานอกระบบโรงเรียน⁴

1.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน แยกตามสังกัด ดังนี้

1.1.1 ระดับก่อนประถมศึกษา - ประถมศึกษา

1.1.1.1 มีโรงเรียนทั้งหมด 46 โรงเรียน

- ระดับอนุบาล - ป.6 2 โรงเรียน

- ระดับเด็กเล็ก - ป.6 26 โรงเรียน

- ระดับ ป.1 - ป.6 18 โรงเรียน

1.1.1.2 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 10,268 คน

1.1.1.3 จำนวนครูทั้งหมด 499 คน

1.1.1.4 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 431 ห้อง

อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1:20.58

อัตราส่วนห้องเรียนต่อนักเรียนเป็น 1:30.11

³ สัมภาษณ์ ฉลอง วงษ์ไทย, สหกรณ์อำเภอบ้านกรวด, 2 พฤษภาคม 2531.

⁴ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอบ้านกรวด, "แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2532," (อัครสำเนา)

1.1.2 ระดับมัธยมศึกษา

1.1.2.1 สังกัศกรมสามัญศึกษา

1.1.2.1.1 เปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้น

ระดับเดียว จำนวน 1 โรงเรียน

1.1.2.1.2 เปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยม

ศึกษาคอนปลาย จำนวน 1 โรงเรียน

1.1.2.1.3 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 1,083 คน

1.1.2.1.4 จำนวนครูทั้งหมด 47 คน

1.1.2.1.5 จำนวนห้องเรียนทั้งหมด 28 ห้อง

อัตราครูก่อนนักเรียน เป็น 1 : 23

มีอัตราส่วนห้องเรียนค่อนนักเรียน 1 : 38.68

1.2 การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้เพิ่มเติมนอกระบบโรงเรียน ทั้งด้านสามัญและการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น ด้านสายสามัญที่สำคัญคือ จัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 55 แห่ง ส่วนด้านสายอาชีพยังทำได้เพียงเล็กน้อย

การศึกษาในระบบโรงเรียนประสบปัญหาในทุกระดับการศึกษา ในระดับก่อนประถมศึกษายังจัดได้ไม่เต็มพื้นที่โรงเรียนทั้งหมด ระดับประถมศึกษา การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนชั้น ป. 1 ยังไม่ครบทุกคน เนื่องจากมีปัญหาด้านชายแดน และเด็กบางคนต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ ระดับมัธยมศึกษา นักเรียนที่จบชั้น ป.6 เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาจำนวนน้อย (ปีการศึกษา 2531 มีผู้ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาเพียง 21.82% ของผู้จบ ป.6 ทั้งอำเภอ) ทั้งนี้ เนื่องจากฐานะครอบครัวยากจน จบมาแล้วไม่มีงานทำ และโรงเรียนมัธยมศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนสายวิชาชีพอย่างแท้จริง ในด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ยังมีปัญหาด้านบุคลากรเกี่ยวกับการศึกษา และวิชาชีพที่ลงสู่พื้นที่ยัง ไม่มีความชำนาญพอ และการบริการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนมีพื้นที่กว้างขวาง การกระจายลงสู่พื้นที่เป้าหมายยังไป

ได้ไม่ครบ

2 ภาษาและศาสนา

1. ภาษาพูดท้องถิ่น อำเภอบ้านกรวดมีการพูดภาษาท้องถิ่นหลายภาษา ภาษาท้องถิ่นที่สำคัญคือภาษาลาว มีประมาณ 40% และภาษาเขมรมีประมาณ 30% ที่เหลืออีก 30% เป็นภาษาส่วย ไคราช และอื่น ๆ

2. ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 แห่ง, สำนักสงฆ์ 6 แห่ง, ที่พักสงฆ์ 39 แห่ง และศาลเจ้า 2 แห่ง

3 การสาธารณสุข

อำเภอบ้านกรวดมีสถานบริการสาธารณสุขที่เป็นของรัฐ คือ โรงพยาบาลบ้านกรวด ซึ่งเป็นโรงพยาบาลขนาด 10 เตียง จำนวน 1 แห่ง สถานีอนามัย 9 แห่ง และสถานบริการสาธารณสุขชุมชน 1 แห่ง ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่บริการดังต่อไปนี้⁵

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอบ้านกรวด, "แผนปฏิบัติการสาธารณสุขประจำปี 2532,"

(อัดสำเนา)

ตารางที่ 1 แสดงที่ตั้งและ เขตบริการของสถานอนามัยและสถานบริการสาธารณสุขชุมชน

ชื่อสถานอนามัย	ที่ตั้ง			หมู่บ้านในเขตบริการ			หมายเหตุ
	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	หมู่ที่	ตำบล	รวม	
1. โนนเจริญ	15	โนนเจริญ	โนนเจริญ	ทุกหมู่บ้าน นอก เขต บริการของ สอ.บ้านหลัก	โนนเจริญ	12	สถานอนามัยแกน
2. บ้านหลัก	9	หลัก	โนนเจริญ	6,9,10 13,16	โนนเจริญ	5	
3. ละหานทรายใหม่	3	ละหานทรายใหม่	หินลาด	1-8	หินลาด		
4. สายโท 5	3	สายโท 5 ได้	จันทบเพชร	1-5,7,10- 11	จันทบเพชร	8	
5. สายตะกู	1	สายตะกู	สายตะกู	1,2,5,16 6,8,9	สายตะกู	7	สถานอนามัยแกน
6. สายโท 11	7	สายโท 12 ได้	สายตะกู	3,4,7-10	สายตะกู	6	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ชื่อสถานีนามัย	ที่ตั้ง			หมู่บ้านในเขตบริการ			หมายเหตุ
	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	หมู่ที่	ตำบล	รวม	
7. โคกระเหย	13	โคกระเหย	ปราสาท	8-13	ปราสาท	6	สถานีนามัยแกน
8. บึงเจริญ	1	บึงเจริญ	บึงเจริญ	1-12	บึงเจริญ	12	
9. หนองไม้งาม	9	หนองไม้งาม	หนองไม้งาม	1-9	หนองไม้งาม	9	
10. สถานบริการสาธารณสุข ชุมชนสายตรี 4 ได้	7	สายตรี 4 ได้	บึงเจริญ	7	บึงเจริญ	1	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถ้าพิจารณาจากตารางที่ 3 จะเห็นว่ามีหมู่บ้านที่เหลืออีกจำนวน 22 หมู่บ้าน ที่ไม่ได้อยู่ในเขตบริการของสถานีอนามัย คือ หมู่บ้านที่ 1-15 ตำบลบ้านกรวด และ หมู่ที่ 1-7 ตำบลปราสาท หมู่บ้านดังกล่าวนี้ โรงพยาบาลบ้านกรวดจะเป็นผู้รับผิดชอบ การบริการสาธารณสุขในหน้าที่ของสถานีอนามัย

นอกจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐแล้ว อำเภอบ้านกรวดยังมีสถาน บริการสาธารณสุขของเอกชน 2 แห่ง ประเภทคลินิก คลินิกดังกล่าวตั้งอยู่ที่บ้านตลาด นิคม หมู่ที่ 12 ตำบลปราสาท มีพยาบาลซึ่งปฏิบัติงานที่สถานีอนามัย และโรงพยาบาลบ้านกรวด เป็นเจ้าของและผู้ตรวจรักษา

4 การสาธารณสุขการ

4.1 การไฟฟ้า มีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคดำเนินการจ่ายกระแส ไฟฟ้าครบทุกตำบล แต่ยังไม่ครบทุกหมู่บ้าน

4.2 การประปา อำเภอบ้านกรวดปัจจุบันยังไม่มีน้ำประปาใช้ แต่การประปาส่วนภูมิภาคได้ดำเนินการสำรวจไปแล้ว ในปี พ.ศ. 2531 และคาดว่าจะดำเนินการผลิตน้ำประปาจาก เขื่อนห้วยเมฆาบริการราษฎรใน เขตสุขาภิบาลบ้านกรวด และหมู่บ้านใกล้เคียงได้ภายในปี พ.ศ. 2532

4.3 การติดต่อสื่อสาร ภายในอำเภอบ้านกรวด ติดต่อกับใช้ ไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ ซึ่งมีโทรศัพท์สาธารณะ 1 เครื่อง ตั้งอยู่บริเวณที่ว่าการ อำเภอ และโทรศัพท์ส่วนบุคคล ซึ่งยังมีใช้จำนวนน้อยเฉพาะในเขตสุขาภิบาลบ้านกรวด และตลาดนิคมสร้างตนเองบ้านกรวดเท่านั้น นอกจากนี้มีการใช้วิทยุสื่อสารติดต่อราชการ ระหว่างอำเภอกับหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชาทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านที่เป็นที่ทำการของกำนันตำบลหินลาด บึงเจริญ และสายตะกู หมู่บ้านศรีสุขหมู่ที่ 16 ตำบลโนนเจริญ ซึ่งอยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอ วิทยุสื่อสารประจำหมู่บ้านนี้อยู่ในความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านประจำหมู่บ้านนั้น การใช้วิทยุสื่อสารยังมีใช้ในเครือข่ายของสถานีตำรวจภูธร อำเภอบ้านกรวดกับสถานีตำรวจภูธรประจำตำบล เครือข่ายวิทยุของสำนักงาน สาธารณสุขอำเภอบ้านกรวดกับสถานีอนามัยทุกสถานี

ระหว่างอำเภอบ้านกรวดกับอำเภออื่น ๆ ในเขตจังหวัดและนอก
เขตจังหวัด ติดต่อโดยใช้บริการของไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ตลอด 24 ชั่วโมง
ทุกชุมสายโทรศัพท์ทั่วประเทศ และวิทยุสื่อสารของทางราชการ (เฉพาะภายในเขต
จังหวัด)

4.4 การคมนาคม

การคมนาคมระหว่างอำเภอกับจังหวัด เดินทางโดยรถยนต์ตาม
ทางหลวงแผ่นดินสายบุรีรัมย์-ละหานทราย ซึ่งเป็นถนนลาดยางระยะทางจากอำเภ
บ้านกรวดถึงจังหวัดบุรีรัมย์ ยาว 66 กิโลเมตร ทางหลวงแผ่นดินสายนี้มีรถยนต์
โดยสารของบริษัท แสงสมชัย จำกัด รุ่งบริการ

การคมนาคมภายในอำเภอมีทางบกอย่างเดียว เดินทางโดยใช้
พาหนะรถยนต์ และอื่น ๆ ดังนี้

4.4.1 ทางหลวงแผ่นดิน

จากสุดเขตอำเภอด้านทิศเหนือซึ่งติดต่อกับอำเภอ
ประโคนชัย ไปสุดเขตด้านทิศตะวันตกที่บ้านหนองตะลุงทุก อำเภอหนองไม้งาม ติด
ต่อกับเขตอำเภอละหานทราย ผ่าน บ้านกรวด บ้านปราสาท ตลาดนิคมสร้างตนเอง
บ้านกรวด ตำบลบึงเจริญ และตำบลหนองไม้งาม เป็นถนนลาดยางยาวประมาณ
26 กิโลเมตร

จากถนนลาดยาวสายบุรีรัมย์ - ละหานทราย แยกที่
บ้านพาลี ตำบลบึงภู อำเภอประโคนชัย ถึงบ้านโนนเจริญ ตำบลโนนเจริญ ผ่าน
บ้านหินลาด ตำบลหินลาด เป็นถนนลูกรังอัดแน่นยาวประมาณ 18 กิโลเมตร

จากตลาดนิคมสร้างตนเองบ้านกรวดสุดเขตอำเภอด้าน
ทิศตะวันออกที่บ้านโคกกระชาย หมู่ที่ 10 ตำบลสายตะกู ติดต่อกับอำเภอغامเขิง
จังหวัดสุรินทร์ ผ่านหมู่บ้านสายโท 1-2 ตำบลปราสาท ตำบลจันทบเพชร ตำบลสายตะกู
เป็นถนนลาดยางยาวประมาณ 18 กิโลเมตร

การเดินทางตามทางหลวงแผ่นดินซึ่งเป็นถนนลาดยาง สำหรับผู้ที่ไม่มีพาหนะ ส่วนบุคคลจะสามารถเดินทางโดยรถยนต์โดยสารของบริษัท แสงสมชัย จำกัด

4.4.2 ทางหลวงชนบทสายสำคัญติดต่อระหว่างอำเภอทับปดและระหว่างหมู่บ้าน

จากเขตสุขาภิบาลบ้านกรวดถึงบ้านหนองไม้งามใหม่ ตำบลหนองไม้งาม ผ่านหมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลบ้านกรวด และตำบลหนองไม้งาม เป็นถนนลูกรังอัดแน่นยาวประมาณ 12 กิโลเมตร ใช้ได้ทุกฤดูกาล

จากเขตสุขาภิบาลบ้านกรวดถึงบ้านโคกกระชาย ตำบลสายตะกู ผ่านหมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลปราสาท ตำบลหินลาด ตำบลจันทบเพชร และตำบลสายตะกู เป็นถนนลูกรังอัดแน่นยาวประมาณ 12 กิโลเมตร ใช้ได้ทุกฤดูกาล

ถนนเชื่อมหมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลปราสาท ตำบลหนองไม้งาม ตำบลสายตะกู และตำบลจันทบเพชร 32 สาย ยาว 128 กิโลเมตร เป็นถนนลูกรังอัดแน่นใช้ได้ทุกฤดูกาล

5. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย

อำเภอบ้านกรวดมีสถานีตำรวจภูธรอำเภอ 1 แห่ง คือ สถานีตำรวจภูธรอำเภอบ้านกรวด และมีสถานีตำรวจภูธรประจำตำบล 3 แห่งคือ

5.1 สถานีตำรวจภูธรตำบลหนองไม้งาม ตั้งอยู่ที่บ้านหนองไม้งามใหม่ หมู่ที่ 9 ตำบลหนองไม้งาม รับผิดชอบพื้นที่ตำบลหนองไม้งาม

5.2 สถานีตำรวจภูธรตำบลโคกกระชาย ตั้งอยู่ที่บ้านโคกกระชาย หมู่ที่ 10 ตำบลสายตะกู รับผิดชอบพื้นที่ตำบลสายตะกู

5.3 สถานีตำรวจภูธรตำบลโนนเจริญ ตั้งอยู่ที่บ้านหลัก หมู่ที่ 9 ตำบลโนนเจริญ รับผิดชอบพื้นที่ตำบลหินลาดและโนนเจริญ

สภาพปัญหาด้านความมั่นคงในฐานะอำเภอชายแดนไทย - กัมพูชา

อำเภอบ้านกรวดเป็นอำเภอที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ความมั่นคงสูงมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรืออีสานใต้ ด้วยเหตุที่เป็นอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย เป็นระยะทางยาวถึง 30 กิโลเมตร แม้ว่าจะมีเทือกเขาบรรทัด เป็นแนวเขตกันพรมแดนระหว่างประเทศทั้งสอง ซึ่งทำให้ความสูงชันของภูเขาเป็นอุปสรรคต่อการใช้ยานยนต์ แต่ก็มีช่องเขาเป็นช่องทางเข้าออกระหว่างประเทศทั้งสองได้ อำเภอบ้านกรวดมีช่องเขาที่สำคัญทางยุทธศาสตร์มากคือ ช่องโอบก อยู่ในพื้นที่ตำบลปราสาทบริเวณช่องโอบกมีเนินเขาที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ 2 แห่ง คือ เนิน 472 และเนิน 538 ซึ่งเป็นเนินเขาที่สามารถตรวจการณ์ทางทหารได้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งสองประเทศ

สภาพที่เป็นอำเภอชายแดนไทย - กัมพูชา ทำให้อำเภอนี้ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศกัมพูชาเสมอ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา ที่ได้เกิดการสู้รบระหว่างเขมรสามฝ่ายกับทหารเวียดนาม-เฮงสัมริน อำเภอแห่งนี้ก็ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์สงครามอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีการติดตามกวาดล้างและบางครั้งก็เข้ามายึดครองพื้นที่ของทหารเวียดนาม-เฮงสัมริน การต่อสู้ในบางครั้งก็มีกระสุนปืนใหญ่ตกเข้ามาในเขตหมู่บ้านของอำเภอบ้านกรวด สถานการณ์ด้านชายแดนของอำเภอบ้านกรวดได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2528 กองกำลังทหารเวียดนาม-เฮงสัมริน ได้ระดมยิงกระสุนปืนใหญ่ เข้ามาตกในพื้นที่อำเภอบ้านกรวด ทั้งหมู่บ้านตามแนวชายแดน และในเขตสุขภิบาลบ้านกรวด จนกองทัพภาคที่ 2 ต้องประกาศกฎอัยการศึก ตั้งแต่วันที่ 14 มีนาคม 2528 ให้การควบคุมทางด้านยุทธการของหน่วยกำลังในพื้นที่ขึ้นอยู่กับฝ่ายทหาร หลังจากปี พ.ศ. 2528 สถานการณ์ด้านชายแดนก็ยังทวีความรุนแรงอยู่ตลอดเวลา อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรเป็นจำนวนมาก (โปรดพิจารณาข้อมูลในตารางที่ ² ๑) และเหตุการณ์ครั้งหลังสุดที่ก่อให้เกิดความเศร้าสลดใจเป็นอย่างมาก ก็คือเหตุการณ์เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2531 ทหารเวียดนาม-เฮงสัมรินได้ยิงกระสุนปืนใหญ่มาตกที่บ้านสายตะกู หมู่ที่ 1 ตำบลสายตะกู เป็นเหตุให้ราษฎรเสียชีวิตถึง 7 คน ในจำนวนนี้เป็นเด็กถึง 6 คน

ตารางที่ 2 สถิติราษฎรอำเภอบ้านกรวดที่ประสบภัยจากการปฏิบัติการของกองกำลังจาก
ภายนอกประเทศ

ปี พ.ศ.	จำนวนครั้ง	รายละเอียดความเสียหาย				หมายเหตุ
		ราษฎร เสียชีวิต	ราษฎร สาหัส	บาดเจ็บ เล็กน้อย	มูลค่าทรัพย์สิน เสียหาย	
2528	3	5	5	5	15,040	บ้านเรือนเสียหาย บางส่วน 12 หลัง สัตว์เลี้ยงใช้งาน ตาย 3 ตัว สัตว์ เลี้ยงในครัวเรือน ตาย 9 ตัว
2529	10	2	6	3	7,940	บ้านเรือนเสียหาย บางส่วน 12 หลัง สัตว์เลี้ยงในครัว เรือนตาย 2 ตัว
2530	5	3	5	2	8,550	บ้านเรือนเสียหาย บางส่วน 4 ราย สัตว์เลี้ยงใช้งาน ตาย 1 ตัว
2531	8	9	9	14	36,900	บ้านเรือนเสียหาย บางส่วน 6 หลัง สัตว์เลี้ยงใช้งาน ตาย 1 ตัว

ที่มา : ที่ทำการประชาสงเคราะห์อำเภอบ้านกรวด

จากสภาพความมั่นคงที่เป็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น และการระมัดระวังเรื่องการ
พื้นตัวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งเคยมีอิทธิพลอย่างมากจนถึงขั้นร่วมกับทหาร
เขมรแดงของพอลพต บุกรุกเผาผลาญนิคมสร้างตนเองบ้านกรวด ทำให้อำเภอบ้านกรวดมีการ
จัดหมู่บ้านที่มีลักษณะต่างจากอำเภออื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นอำเภอชายแดนไทย - กัมพูชา กล่าว
คือ มีการจัดหมู่บ้านที่อยู่ตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา เป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน
ไทย - กัมพูชา และหมู่บ้านที่เคยอยู่ในเขตแทรกซึมของ พคท. เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและ
ป้องกันตนเอง (หมู่บ้าน อพป.) ปัจจุบันอำเภอบ้านกรวดเป็นอำเภอที่มีหมู่บ้าน ปชด. และ
อพป. มากที่สุดของจังหวัดบุรีรัมย์ คือมีหมู่บ้าน ปชด. จำนวน 20 หมู่บ้าน และหมู่บ้าน
อพป. จำนวน 54 หมู่บ้าน (หมู่บ้านที่เป็นทั้งหมู่บ้าน อพป. และ ปชด. มีจำนวน 18 หมู่บ้าน)
การจัดหมู่บ้านในลักษณะดังกล่าวนี้ก็เพื่อให้ราษฎรได้รับการฝึกในเรื่องการป้องกันตนเอง และ
ช่วยสนับสนุนการปฏิบัติการของทหารในการป้องกันประเทศ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย